

Механізм інтеграції екологічної політики. Європейський Зелений Курс (European Green Deal)

Що таке ІЕП?

- Інтеграція екологічної політики – обов'язкова в ЄС (Амстердамська Угода про ЄС, 1998)
- **Інтеграція екологічної політики (ІЕП) – це процес (механізм) врахування екологічних міркувань в інші політики, з метою переходу до сталого або екологічно збалансованого розвитку держави**
- Сприяння ІЕП до політики розвитку – одна з цілей ПД-21

Європейський Зелений Курс є дорожньою картою заходів, які перетворюють Євросоюз на ефективну, стійку та конкурентоспроможну економіку, визначають засоби перетворення Європи на перший у світі кліматично нейтральний континент до 2050 року, стимулюючи розвиток економіки, покращення здоров'я та якості життя людей, а також трансформують кліматичні та екологічні виклики на можливості у всіх сферах та політиках ЄС, гарантуючи справедливий та інклюзивний характер зеленого переходу.

Зелений курс був офіційно представлений Президентом ЄК Урсулою фон дер Лєєн в Європарламенті 11 грудня 2019 року.

Ключовими напрямками ЄЗК є чиста енергія, кліматична дія, будівництво та реновація, стійка промисловість, стійка мобільність, зменшення забруднення довкілля, біорозмаїття, стійка аграрна політика (Стратегія «Від лану до столу»).

У 2020 році в Україні розпочалися внутрішні дискусії з бізнес-колами щодо Європейського зеленого курсу (ЄЗК).

В Україні більшість реформ у сфері охорони довкілля, які наразі здійснюються на виконання Угоди про асоціацію з ЄС, мають чітко виражену регіональну складову – вони покладають нові функції на місцеві органи влади та створюють нові можливості для регіонів. Ефективність виконання Угоди про асоціацію безпосередньо залежить від впровадження на місцях необхідних нових механізмів, стандартів, практик і тісно пов'язана з державною регіональною політикою у т. ч. і в екологічній сфері.

Наразі в Україні триває адаптація законодавства в екологічній сфері до норм і стандартів ЄС, реформа місцевого самоврядування та децентралізації влади, проведені місцеві вибори на новій територіальній основі – тому оновлені регіони сьогодні мають гарну нагоду стати не лише спостерігачами, але й активними учасниками процесу апроксимації (наближення) законодавства та імплементації Угоди про асоціацію в екологічній сфері.

Подібно до того, як це відбувається в ЄС, в Україні має бути налагоджений ефективний діалог між центральними та регіональними органами влади, місцевим самоврядуванням, громадянським суспільством та експертними колами з тим, щоб спільно напрацювати підходи і рішення для проведення необхідних трансформацій та досягнення амбітних екологічних цілей, які позитивно позначаться на житті кожного українця.

Інтеграція екополітики (ЄС)

ВХІДНІ ДАНІ

Вимоги захисту довкілля

Політики ЄС

Внесок до сталого розвитку

ПРОЦЕС

Екологічні цілі

Визначення політик

«Зеленіше» законодавство/політика

РЕАЛІЗАЦІЯ

Реалізація політик

РЕЗУЛЬТАТИ

Покращена поведінка, знижені тиски та впливи на довкілля

Процес ІЄП
(Інтеграція Екологічної Політики)

Результат ІЄП

Інтеграція екополітики (ЄС)

Що це означає?

Інтеграція екополітики (Environmental Policy Integration) – це процес включення екологічних вимог у всі державні політики та рішення.

Як це працює:

- **Спочатку** беруться вимоги ЄС щодо захисту природи та принципи сталого розвитку
- **Потім** на їх основі визначаються екологічні цілі та розробляються «зелені» закони
- **Далі** ці політики впроваджуються в життя
- **Результат** – покращення стану довкілля, менше забруднення, більш екологічна поведінка

Приклад: Якщо країна хоче вступити до ЄС, вона повинна інтегрувати екологічні стандарти у всі сфери – від транспорту до промисловості.

Гравці ІЕП

Рушійна сила РС

Driving Force

Хто це? Людина або організація, яка запускає і просуває екологічну політику від ідеї до результату.

Приклад: Громадська екологічна організація, яка ініціює створення нового закону про охорону лісів та домагається його прийняття.

💡 **Важливо:** НУО (неурядові організації) часто є рушійною силою екологічних змін.

Зацікавлена сторона ЗС

Stakeholder

Хто це? Людина чи група, яка не створює політику напряду, але має інтерес та вплив на її впровадження і результат.

Приклад: Місцеві жителі біля заводу, фермери, бізнес-асоціації – всі, кого торкається екологічна політика.

💡 **Їхня роль:** Впливають на ефективність політики через свою підтримку або опір.

Гравці ІЕП

Інформатор І

Informer

Хто це? Забезпечує рушійну силу та зацікавлених сторін якісною та об'єктивною інформацією для прийняття рішень.

Приклад: Науково-дослідні інститути, експерти-екологи, аналітичні центри, які надають дані про стан довкілля.

💡 **Важливо:** Інтегрована (комплексна) інформація високої якості – ключ до успіху процесу.

Менеджер процесу МП

Process Manager

Хто це? Визначає відповідальність за процес, але не обов'язково пов'язаний з конкретним результатом. Координує рушійну силу і зацікавлених сторін.

Приклад: Координатор проєкту в Міністерстві екології, фасилітатор круглого столу, керівник робочої групи.

💡 **Інша назва:** Довірена особа РС і ЗС, зазвичай СПО (сертифікований професійний організатор).

Гравці ІЕП

Опонент О

Adversary

Хто це? Може з'явитися будь-коли і перетвориться на зацікавлену сторону – але зі своїми інтересами, часто протилежними.

Приклад: Промислова компанія, яка протидіє новим екологічним нормам, бо це підвищить її витрати.

💡 **Важливо:** Опонентів потрібно залучати до діалогу, а не ігнорувати.

Права рука ПР

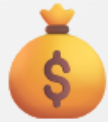
Right Hand

Хто це? Виконує організаційні функції та практичну роботу: документація, пересилка документів, організація зустрічей.

Приклад: Асистент проєкту, секретар робочої групи, координатор семінарів.

💡 **Роль:** Забезпечує технічну підтримку процесу, щоб інші гравці могли зосередитися на змісті.

Гравці ІЕП

Спонсор С

Sponsor

Хто це? Зазвичай особа високого рангу в політиці, яка розуміє важливість проблеми і допомагає просувати її у суспільному порядку денному.

Приклад: Міністр екології, депутат парламенту, мер міста, який підтримує екологічну ініціативу та використовує свій авторитет.

 Роль: Забезпечує політичну підтримку та легітимність процесу.

Засоби масової інформації ЗМІ

Media

Хто це? Телебачення, радіо, газети, онлайн-медіа, які інформують суспільство про екологічні питання.

Приклад: Журналісти, які висвітлюють екологічні проблеми, блогери-екоактивісти.

 Роль: Формують громадську думку та привертають увагу до екологічних проблем.

Гравці ІЕП

Публіка П

Audience

Хто це? Може включати кого завгодно, хто зазнає впливу від політики. Публіка – не пасивний спостерігач, а їхня думка необхідна для результату.

Приклад: Звичайні громадяни, споживачі, користувачі соцмереж – всі, хто може підтримати або критикувати політику.

Важливо: Екологічні НУО – теж приклад публіки, яка активно впливає на процес.

Загальна схема взаємодії:

Рушійна сила (РС) ініціює процес → **Інформатор (І)** надає дані → **Менеджер процесу (МП)** координує → **Зацікавлені сторони (ЗС)** беруть участь → **Спонсор (С)** підтримує політично → **Права рука (ПР)** забезпечує організаційно → **ЗМІ** інформують → **Публіка (П)** реагує → **Опоненти (О)** можуть з'явитися на будь-якому етапі

Головне: Успішна інтеграція екологічної політики можлива лише коли всі гравці ефективно взаємодіють та розуміють свої ролі!

Стратегія та НПД

- Метою національної екологічної політики є стабілізація і поліпшення стану навколишнього природного середовища України шляхом інтеграції екологічної політики до соціально-економічного розвитку України для гарантування екологічно безпечного природного середовища для життя і здоров'я населення, впровадження екологічно збалансованої системи природокористування та збереження природних екосистем.

Хто працює над цією метою?

- **Рушійна сила (РС)** – ініціює стратегію
- **Спонсор (С)** – підтримує політично на високому рівні
- **Менеджер процесу (МП)** – координує впровадження
- **Інформатор (І)** – надає дані для стратегічних рішень
- **Зацікавлені сторони (ЗС)** – всі сектори мають діяти в рамках цієї стратегії

МЕТА ПРОСТИМИ СЛОВАМИ:

Україна хоче стабілізувати та покращити стан природи через інтеграцію екологічних принципів у всі аспекти життя – економіку, політику, бізнес. Це не просто "захистити ліси", а **системна зміна**, де екологія стає частиною кожного рішення.

Ключові слова:

- **Інтеграція** – екологія у всьому, не окремо
- **Соціально-економічний розвиток** – економіка і екологія разом, не проти
- **Збалансована система природокористування** – використовувати природу розумно
- **Екологічно безпечне середовище** – чисте повітря, вода, ґрунт для здоров'я людей

Стратегія та НПД

Ціль 4. Інтеграція екологічної політики та вдосконалення системи інтегрованого екологічного управління

- Законодавче закріплення
- Реформування системи управління
- Опора на процес “Довкілля для України”
- Секторальна екологізація

◆ Чотири напрямки роботи: "інтеграція екологічної політики" на практиці

1 Законодавче закріплення

Що це: Прийняття законів, які зобов'язують інтегрувати екологію в усі рішення.

Гравці: Спонсор (депутати, міністри) → Права рука (підготовка законів) → ЗМІ (інформування)

2 Реформування системи управління

Що це: Зміна того, як працюють міністерства та установи – координація, прозорість.

Гравці: Менеджер процесу (координує зміни) → Зацікавлені сторони (міністерства адаптуються)

3 Опора на процес "Довкілля для України"

Що це: Використання спеціального процесу, про який буде наступний розділ презентації!

Гравці: Всі гравці беруть участь у процесі ДДУ

4 Секторальна екологізація

Що це: Кожна галузь (транспорт, енергетика, сільське господарство) отримує свою еко-політику.

Гравці: Зацікавлені сторони галузей → Опоненти (можуть чинити опір) → Рушійна сила (просуває зміни)

Чотири стадії розвитку екологічної політики

Стадія	Спеціальна	Інституціоналізація	Інтеграція	Наскрізність
Цілі	За окремими темами/ елементами НС	За підрозділом уряду	Спільні цілі для сторін	Загальні цілі для суспільства
Відповідальність	Урядовий підрозділ	Підрозділ уряду/ міністерство	Цільові групи	Виробники/ споживачі
Засоби	Розпорядження уряду, субсидії	Законодавство	Спільне планування, добровільні угоди з бізнесом	Економічні інструменти

Стадія	Опис	Ключові гравці
1. Спеціальна	Екологія – окрема тема, за неї відповідає тільки Мінекології. Інші міністерства не залучені.	• Рушійна сила: екологічні НУО • Відповідальність: тільки урядовий підрозділ екології • Інструменти: розпорядження уряду, субсидії для екопроектів
2. Інституціоналізація	Створюються спеціальні підрозділи в інших міністерствах, які займаються екологією. Є законодавство.	• Відповідальність: підрозділи уряду/ міністерства (не тільки Мінекології!) • Інструменти: законодавство, процедури • Гравці: Менеджер процесу координує між міністерствами
3. Інтеграція	Екологія стає спільною метою всіх міністерств і секторів. Разом планують і діють.	• Відповідальність: цільові групи з різних міністерств • Інструменти: спільне планування, добровільні угоди з бізнесом • Гравці: Всі зацікавлені сторони, Спонсор високого рівня
4. Наскрізність	Екологія – автоматична частина всього. Всі думають про довкілля без спеціальних нагадувань.	• Відповідальність: виробники/споживачі (всі!) • Інструменти: економічні стимули, саморегуляція • Гравці: Публіка має високу екосвідомість, бізнес діє відповідально

ПРИКЛАД ЕВОЛЮЦІЇ – Зниження викидів CO₂:

Стадія 1 (Спеціальна): Мінекології каже заводу: "Знизь викиди". Завод не хоче.

Стадія 2 (Інституціоналізація): Прийнято закон про ліміти викидів. Створено інспекцію. Завод змушений виконувати.

Стадія 3 (Інтеграція): Мінекології + Мінекономіки + бізнес разом розробляють план: завод модернізується, держава дає податкові пільги.

Стадія 4 (Наскрізність): Завод сам інвестує в чисті технології, бо споживачі вибирають еко-продукцію, а банки дають дешеві кредити на зелені проекти. Держава майже не втручається.

 ДЛЯ ГРАВЦІВ: На ранніх стадіях домінують Рушійна сила і Спонсор (треба штовхати зміни). На пізніх стадіях активні Зацікавлені сторони і Публіка (система працює сама).

Два Шляхи після Стадії 2 - Вибір Підходу

Після стадії інституціоналізації Україна стоїть перед вибором: який шлях обрати для досягнення інтеграції? Від цього залежить, як працюватимуть гравці!

✗ ШЛЯХ 1: "Переможець-Програвший"

Суть: Укріплюємо тільки Мінекології, даємо йому більше влади. Екологічний орган стає "поліцейським" для інших.

👤 Які гравці домінують:

- **Рушійна сила** – тільки еко-НУО
- **Відповідальність** – лише екоінститут
- **Опоненти** – Мінекономіки та Мінфін чинять опір
- **Результат** – конфлікт міністерств

⚠ ПРОБЛЕМИ:

- Екоінститут не має ресурсів перемогти економічні структури
- Бюрократична боротьба замість співпраці
- Неефективність через опір

✓ ШЛЯХ 2: "Спільна Відповідальність"

Суть: Інтеграція екополітики у ВСІ аспекти урядової політики. Всі міністерства разом відповідають за екологію.

👤 Які гравці працюють:

- **Рушійна сила** – широка коаліція НУО + бізнес + наука
- **Менеджер процесу** – координує між всіма
- **Зацікавлені сторони** – всі сектори активні
- **Результат** – співпраця, синергія

🌟 ПЕРЕВАГИ:

- Законодавство погоджене всіма
- Неефективність підходу "переможець-програвший" уникнена
- Створюються передумови для інтеграції
- **Це єдиний шлях до позитивної динаміки!**

Україна обирає ШЛЯХ 2 – спільну відповідальність. Саме тому в наступному розділі (Процес "Довкілля для України") ви побачите механізми, які забезпечують участь всіх гравців: міжвідомчу робочу групу, засідання КМУ, форум НУО. Це все – інструменти спільної відповідальності!

П'ять принципів колективного екологічного управління

1 Інтеграція екологічної відповідальності в усе суспільство

Що означає: Не тільки уряд відповідає за екологію, а й бізнес, громадяни, НУО – всі разом.

👥 Гравці:

- **Зацікавлені сторони (ЗС)** – всі сектори беруть на себе відповідальність
- **Публіка (П)** – громадяни змінюють поведінку (сортування, екоспоживання)
- **Корпоративна відповідальність** – бізнес сам дбає про природу

2 Представлення чіткої інформації для всіх зацікавлених сторін (ЗС)

Що означає: Всі гравці мають доступ до однієї якісної, зрозумілої інформації про стан довкілля.

👥 Гравці:

- **Інформатор (І)** – збирає та надає інтегровану інформацію
- **ЗМІ** – поширюють інформацію серед населення
- **Зацікавлені сторони (ЗС)** – отримують дані для прийняття рішень
- **Прозорість** – всі бачать реальну ситуацію, а не приховують дані

П'ять принципів колективного екологічного управління

3 Усвідомлення політики як суспільного процесу з багатьма учасниками

Що означає: Політика – не диктат зверху, а діалог між всіма зацікавленими.

Гравці:

- **Рушійна сила (РС)** – ініціює політику
- **Зацікавлені сторони (ЗС)** – беруть участь у розробці
- **Менеджер процесу (МП)** – організовує діалог між учасниками
- **Опоненти (О)** – їхня думка теж важлива, треба шукати компроміси
- **Публіка (П)** – громадські слухання, консультації

4 Встановлення прийнятних для всіх часових рамок

Що означає: Дедлайни для обговорення політики мають бути реалістичними, щоб всі встигли висловитися.

Гравці:

- **Менеджер процесу (МП)** – визначає терміни консультацій
- **Права рука (ПР)** – організовує графік зустрічей
- **Зацікавлені сторони (ЗС)** – мають час підготувати позицію
- **Не поспішаємо** – якісне обговорення важливіше швидкого рішення

5 Постійна робота для довгострокового продовження

Що означає: ІЕП – не разовий проєкт, а постійний процес. Потрібні стабільні інституції.

👥 Гравці:

- **Секретаріат** – постійно працює, не тимчасовий
- **Міжвідомча робоча група (МРГ)** – регулярні засідання
- **Спонсор (С)** – забезпечує політичну підтримку довгостроково
- **Бюджет** – фінансування гарантоване на роки вперед

Ці п'ять принципів – це ВИМОГИ до процесу "Довкілля для України« (який буде описаний далі).

Процес ДдУ створюється саме для того, щоб забезпечити:

- Інтеграцію (через МРГ та секторальну екологізацію)
- Інформування (через інформаторів та звітність)
- Багатосторонню участь (через Форум НУО, консультації)
- Адекватні терміни (через структурований графік засідань)
- Постійність (через інституціоналізацію – секретаріат, бюджет)

МРГ – це група представників з різних міністерств та установ, які регулярно збираються разом, щоб координувати роботу над спільним питанням (у вашому випадку – над екологічною політикою).

UA ПРОЦЕС "ДОВКІЛЛЯ ДЛЯ УКРАЇНИ"

Що це таке?

Це комплексний процес адаптації українського екологічного законодавства до стандартів Європейського Союзу. Проект допомагає Україні наблизитися до вступу в ЄС через впровадження європейських екологічних норм та створення необхідних інституцій.

Головна ідея:

Процес "Довкілля для України" – це не разова акція, а створення комплексної системи, яка забезпечить постійну роботу над наближенням України до екологічних стандартів ЄС. Це вимагає інституцій, бюджету, координації, політичної волі та громадської участі.

Процес “Довкілля для України”

- Потребує інституціоналізації
- Має приймати не тільки рекомендації
- Аналог – “ДдЄ”: структура, бюджет
- Секретаріат
- Міжвідомча робоча група (МРГ) старших посадових осіб
- Спеціальні засідання КМУ (сегмент високого рівня)
- Паралельний Форум НУО

1. Потребує інституціоналізації

Що це означає?

Потрібно створити постійні державні структури та механізми, які будуть відповідати за екологічну політику на системному рівні.

 Приклад: Створення спеціальних підрозділів у Міністерстві екології, які постійно працюватимуть над впровадженням європейських стандартів, а не тимчасових робочих груп.

! Чому важливо: Без постійних інституцій процес може зупинитися після завершення проєкту. Потрібні стабільні структури для довгострокових змін.

2. Має приймати не тільки рекомендації

Що це означає?

Процес не обмежується лише порадами та пропозиціями – він має давати конкретні обов'язкові вказівки та план дій з чіткими термінами.

 Приклад: Замість "рекомендуємо покращити систему контролю викидів" → "до 2026 року впровадити систему онлайн-моніторингу викидів згідно зі стандартом ЄС XXX".

 Чому важливо: Рекомендації легко ігнорувати. Конкретні зобов'язання з дедлайнами забезпечують реальні зміни.

3. Аналог – "ДдЄ": структура, бюджет

Що це означає?

Процес бере за приклад програму "Довкілля для Європи" (ДдЄ / Environment for Europe) – з чіткою організаційною структурою та забезпеченим фінансуванням.

Приклад програми "ДдЄ":

- Чітка організаційна схема з визначеними відповідальними
- Затверджений багаторічний бюджет
- Регулярні конференції міністрів
- Робочі групи з експертів

! Чому важливо: Без структури та грошей навіть найкращі ідеї залишаються на папері. Потрібна організація та ресурси.

4. Секретаріат

Що це означає?

Потрібен постійний секретаріат – адміністративний орган, який координує всю діяльність процесу, веде документацію та забезпечує комунікацію.

Завдання секретаріату:

- *Організація засідань та конференцій*
- *Ведення протоколів та звітів*
- *Координація між різними учасниками*
- *Підготовка документів*
- *Зв'язок з міжнародними партнерами*

! Чому важливо: Хтось має займатися організаційною роботою щодня. Без секретаріату процес стає хаотичним.

5. Міжвідомча робоча група (МРГ) старших посадових осіб

Що це означає?

Створення постійної робочої групи з представників високого рівня з різних міністерств та відомств, які разом працюють над екологічною інтеграцією.

Хто входить до МРГ:

- *Заступник міністра екології*
- *Представники Мінекономіки*
- *Представники Мінфіну (бюджет)*
- *Представники Мін'юсту (законодавство)*
- *Представники галузевих міністерств (транспорт, енергетика, агропром)*

! Чому важливо: Екологічні питання стосуються всіх сфер. Без координації між міністерствами реформи будуть суперечливими.

6. Спеціальні засідання КМУ (сегмент високого рівня)

Що це означає?

Регулярні спеціальні засідання Кабінету Міністрів України на найвищому рівні, присвячені виключно екологічній інтеграції та європейським стандартам.

 Приклад: Щоквартальне засідання під головуванням Прем'єр-міністра, де міністри звітують про прогрес впровадження екологічних директив ЄС та приймають стратегічні рішення.

! Чому важливо: Екологічна інтеграція має бути пріоритетом на найвищому рівні влади, а не просто технічним питанням чиновників.

7. Паралельний Форум НУО

Що це означає?

Неурядові організації (громадські екологічні організації) мають свій паралельний форум, де можуть обговорювати ті ж питання та впливати на процес.

 Приклад: Форум екологічних НУО збирається одночасно з урядовими засіданнями. Вони готують альтернативні звіти, пропозиції, можуть виступати на офіційних засіданнях або організовувати громадські слухання.

! Чому важливо:

- НУО представляють інтереси громадян
- Забезпечують прозорість процесу
- Надають експертну оцінку "знизу"
- Мобілізують громадську підтримку
- Контролюють виконання зобов'язань

Загальна картина процесу:

Будуємо систему

Створюємо постійні інституції, які працюватимуть довгостроково, а не тимчасові проекти.

Чіткий план

Не просто рекомендації, а конкретні зобов'язання з термінами та відповідальними.

Фінансування

Затверджений бюджет на виконання всіх заходів – як у програмі ДдЄ.

Координація

Всі міністерства працюють разом через МРГ, а не кожен сам по собі.

Високий рівень

КМУ регулярно розглядає екологічну інтеграцію на найвищому рівні.

Громадський контроль

НУО активно залучені та можуть впливати на рішення.

Три кити успішної екологічної інтеграції

Аспект 1: Інституції

Будуємо систему

- Створюємо правові норми (CEO, екологізація податків)
- Формуємо інструменти управління
- Розвиваємо екосвідомість
- Налаштовуємо державні закупівлі

→ **ФУНДАМЕНТ**

Аспект 2: Галузі

Впроваджуємо у практику

- Транспорт стає "зеленішим"
- Енергетика – відновлюваною
- Промисловість – чистішою
- Сільське господарство – органічним
- Всі галузі отримують еко-політику

→ **ВТІЛЕННЯ**

Аспект 3: Ринок

Робимо вигідним

- Торгівля квотами на викиди
- Еко-маркування та сертифікація
- Пільгові кредити на екопроекти
- Добровільні угоди з бізнесом
- Економічна мотивація

→ **СТИМУЛ**

Головна ідея:

Успішна інтеграція екологічної політики вимагає роботи на трьох рівнях одночасно:

- 1 Створити правила і інструменти** (інституції)
- 2 Втілити їх у кожній галузі** (реальна політика)
- 3 Зробити економічно вигідним** (ринкові механізми)

Інтеграція Екологічної Політики (ІЕП) та програма **"Довкілля для України" (ДдУ)** працюють у трьох напрямках, щоб забезпечити комплексний підхід до охорони довкілля. Розглянемо кожен аспект детально.

1

Створення інституційних, організаційних та інструментальних передумов

Простими словами: Будуємо фундамент – створюємо правила гри, установи та інструменти, які дозволять впроваджувати екологічну політику у всі сфери життя.

Які інструменти використовуються:

СЕО (Стратегічна Екологічна Оцінка)

Перевірка всіх стратегій, планів та програм на їх вплив на довкілля ще до їх прийняття.

 Приклад: Перед будівництвом нової автомагістралі проводиться СЕО, яка оцінює, як це вплине на ліси, повітря, воду. Якщо вплив занадто великий – шукають альтернативи.

Угоди про гармонізацію

Домовленості між країнами або між установами про узгодження екологічних стандартів та норм.

 Приклад: Україна підписує угоду з ЄС про гармонізацію стандартів якості повітря – тепер наші норми мають відповідати європейським.

Екологізація політики субсидіювання

Державні дотації та субсидії надаються тільки тим проєктам, які не шкодять довкіллю або покращують його стан.

📌 **Приклад:** Фермер отримає субсидію на техніку тільки якщо купить екологічно чисту, а не стару дизельну. Завод отримає пільги, якщо встановить очисні споруди.

Розвиток корпоративної відповідальності

Компанії самі беруть на себе зобов'язання дбати про довкілля, не чекаючи примусу від держави.

📌 **Приклад:** Великий супермаркет добровільно відмовляється від пластикових пакетів і переходить на паперові, публікує екологічні звіти, сортує відходи.

Екологізація системи державних закупівель

Держава купує тільки екологічно чисті товари та послуги – "зелені" закупівлі.

📌 **Приклад:** Міністерство при закупівлі автомобілів вибирає електромобілі або гібриди. Лікарні купують товари з переробленого пластику. Школи купують органічні продукти.

Екологізація податків

Податкова система заохочує екологічну поведінку і карає забруднення.

Приклад: Високий податок на старі дизельні авто, пільги для власників електрокарів. Підприємства з високими викидами платять більше, "чисті" виробництва – отримують знижки.

Формування екологічної свідомості споживачів

Освіта та інформування людей про екологічні проблеми, щоб вони робили усвідомлений вибір.

Приклад: Телевізійні кампанії про сортування сміття, екологічні уроки в школах, маркування товарів "еко-френдлі", навчальні семінари для підприємців.

! Чому це важливо: Без цих інструментів екологічна політика залишається на папері. Потрібні реальні механізми – від законів до податків – щоб змінити поведінку держави, бізнесу та громадян.

2

Формування реальної еко-політики в задіяних галузях

Простими словами: Екологічні принципи мають бути впроваджені у всіх галузях економіки – від транспорту до сільського господарства, від енергетики до туризму.

Як це працює:

Транспорт

Розвиток громадського транспорту, електромобілів, велосипедної інфраструктури. Зниження викидів від авто.

✦ **Реальна політика:** Будівництво електричних заправок, стимули для купівлі електрокарів, обмеження старих авто у центрі міста, розширення метро та трамвайних ліній.

Енергетика

Перехід від вугілля та газу до відновлюваних джерел енергії – сонце, вітер, вода.

✦ **Реальна політика:** Субсидії на встановлення сонячних панелей, будівництво вітрових ферм, модернізація ГЕС, закриття застарілих вугільних станцій.

Сільське господарство

Органічне землеробство, захист ґрунтів від ерозії, екологічне тваринництво, обмеження хімікатів.

✦ **Реальна політика:** Підтримка органічних ферм, заборона найшкідливіших пестицидів, програми відновлення родючості ґрунтів, захист бджіл.

Будівництво

"Зелене" будівництво – енергоефективні будинки, використання екологічних матеріалів, мінімізація відходів.

✦ **Реальна політика:** Обов'язкова термоізоляція нових будинків, дахи з сонячними панелями, системи збору дощової води, пільги для "зелених" будівель.

Промисловість

Модернізація заводів, очисні споруди, зниження викидів, циркулярна економіка (переробка і повторне використання).

✦ **Реальна політика:** Жорсткі ліміти на викиди, штрафи за забруднення, стимули для впровадження чистих технологій, програми модернізації підприємств.

Управління відходами

Сортування, переробка, компостування замість звалищ. Мінімізація пластику.

Реальна політика: Запровадження обов'язкового сортування сміття, заборона одноразового пластику, будівництво смітєпереробних заводів, штрафи за викидання сміття у невстановлених місцях.

Туризм

Екотуризм, захист природних територій від надмірного навантаження, відповідальний туризм.

Реальна політика: Обмеження кількості туристів у національних парках, еко-готелі з мінімальним впливом на природу, програми прибирання туристичних локацій.

! Чому це важливо: Неможливо захистити довкілля, якщо екологічні принципи існують тільки в Міністерстві екології. Вони мають працювати у транспорті, енергетиці, промисловості – у всіх галузях, які впливають на природу.

3

Впровадження у ринкове середовище

Простими словами: Робимо так, щоб бізнесу було вигідно бути екологічним. Використовуємо ринкові механізми та економічні стимули, а не тільки заборони.

Ринкові інструменти:

Міжгалузеві економічні інструменти

Економічні механізми, які працюють одразу у багатьох галузях і створюють єдині правила гри.

Приклад: Система торгівлі квотами на викиди CO₂ (carbon credits) – компанії можуть купувати і продавати право на викиди. Хто забруднює менше – може продати квоту і заробити.

Інший приклад: Екологічні облігації (green bonds) – інвестори дають гроші на екологічні проєкти і отримують прибуток.

Ринково-орієнтовані інструменти

Інструменти, які використовують ринкові сили – попит і пропозицію, конкуренцію, прибутковість.

📌 **Приклад:** Еко-маркування товарів – споживачі бачать, що продукт екологічний, і охочіше купують його. Компанії конкурують за еко-сертифікати, бо це збільшує продажі.

📌 **Інший приклад:** Пільгові кредити для бізнесу на впровадження екотехнологій – банки надають дешеві позики підприємствам, які хочуть модернізуватися екологічно.

Добровільні цільові угоди з виробниками приватного сектору

Держава домовляється з бізнесом на добровільних засадах про досягнення екологічних цілей. Не примус, а партнерство.

📌 **Приклад:** Угода з виробниками автомобілів – вони добровільно зобов'язуються до 2030 року зменшити середні викиди своїх авто на 30%. Натомість держава обіцяє податкові пільги та маркетингову підтримку.

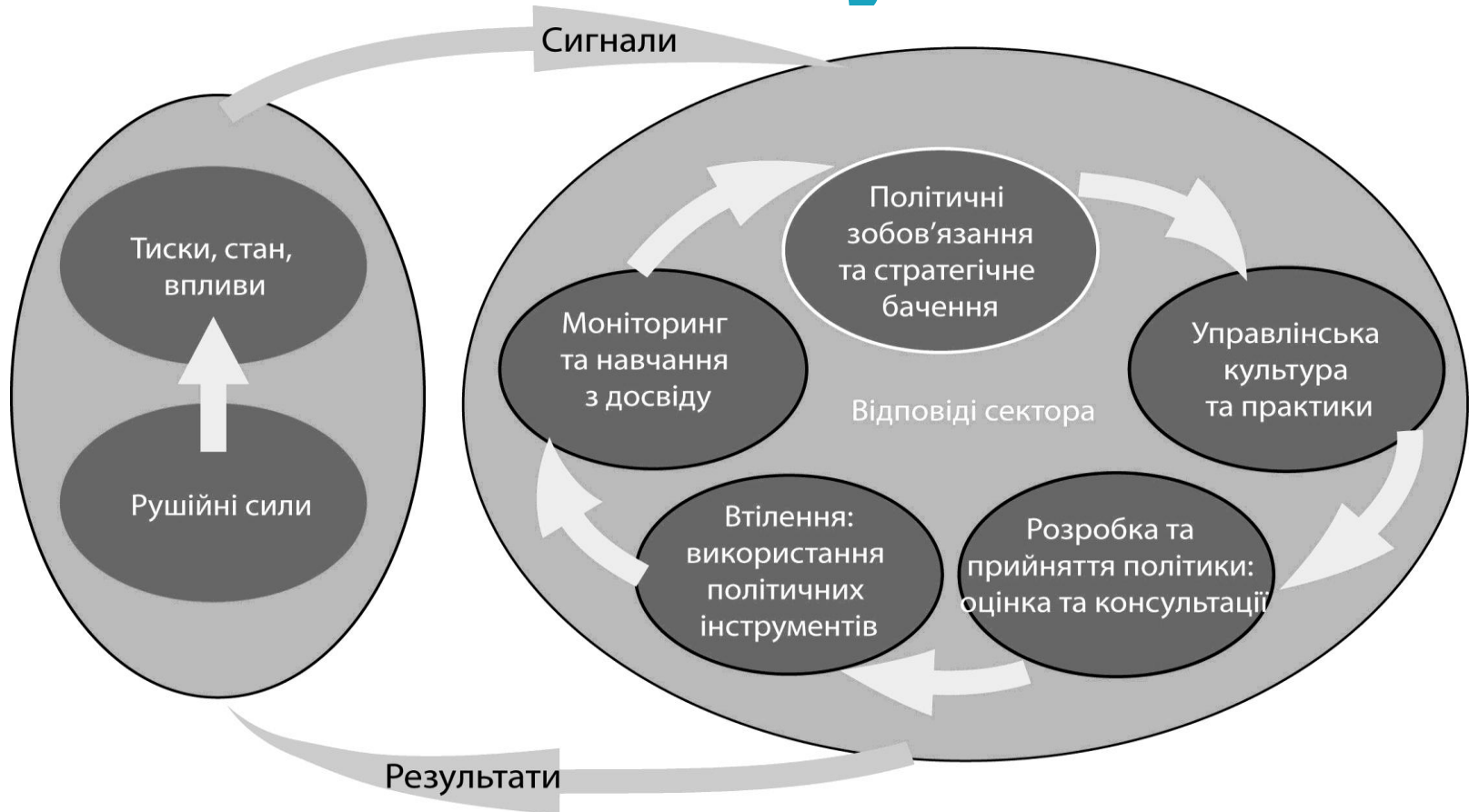
📌 **Інший приклад:** Угода з мережами супермаркетів – вони зобов'язуються скоротити пластикову упаковку на 50%, натомість отримують позитивний PR та участь у державних програмах.

Переваги ринкового підходу

- **Гнучкість:** Бізнес сам обирає, як досягти цілі – через інновації, модернізацію чи партнерства
- **Ефективність:** Ринок знаходить найдешевші способи захисту довкілля
- **Інновації:** Конкуренція стимулює створення нових екотехнологій
- **Менше опору:** Добровільна участь краще примусу

! Чому це важливо: Не можна захистити довкілля тільки заборонаю і покаранням. Бізнес має бачити економічну вигоду в екологічності. Ринкові механізми роблять "зелений" бізнес прибутковим, а забруднення – не вигідним.

Схема аналізу політик

"Сигнали" - як система реагує на зовнішні виклики

"Результати" - як впроваджені зміни впливають на контекст

Що це таке?

Це комплексна модель, яка показує, як працює процес створення, впровадження та оцінки політик. Схема демонструє циклічний характер політичного процесу, де кожен елемент впливає на інші, а результати стають основою для нових рішень.

ЗОВНІШНІ ФАКТОРИ (Контекст)

⚡ Рушійні сили

Що це: Фактори, які створюють потребу у політиці або змушують її змінюватися.

♦ Приклади рушійних сил:

- **Глобалізація** – міжнародна торгівля вимагає єдиних екологічних стандартів
- **Зміна клімату** – глобальне потепління змушує країни діяти
- **Урбанізація** – зростання міст створює екологічні виклики
- **Технологічний прогрес** – нові технології дозволяють чистіше виробництво
- **Економічний розвиток** – зростання економіки підвищує вимоги до екології

Тиски, стан, впливи

Що це: Конкретні проблеми та їхній вплив на довкілля та суспільство.

♦ Три рівні:

- **ТИСКИ (Pressure)** – що створює проблему
Приклад: викиди заводів, автомобільні вихлопи, вирубка лісів
- **СТАН (State)** – яким є стан довкілля
Приклад: забруднене повітря, забруднена вода, втрата біорізноманіття
- **ВПЛИВИ (Impact)** – як це впливає на людей та природу
Приклад: хвороби дихальних шляхів, смертність риби, зникнення видів

Як це працює разом:

Рушійні сили створюють **тиски** → тиски погіршують **стан** довкілля → погіршення стану призводить до **впливів** на здоров'я та економіку → це створює **сигнали** для політиків, що потрібні зміни!

ЦИКЛ ПОЛІТИЧНОГО ПРОЦЕСУ

Це серцевина схеми – циклічний процес, де всі елементи взаємопов'язані та впливають один на одного. Політика постійно розвивається, адаптується та вдосконалюється.

Політичні зобов'язання та стратегічне бачення

Що це: Визначення політичних цілей, пріоритетів та довгострокової візії.

✦ **Приклад:** Уряд заявляє: "До 2030 року ми зменшимо викиди CO₂ на 40% та досягнемо 50% відновлюваної енергії". Це стає основою для всіх подальших дій.

🔑 **Ключові питання:** Чого ми хочемо досягти? Яке наше бачення майбутнього? Які наші пріоритети?

Відповіді сектора

Що це: Реакція різних секторів (бізнес, громадськість, органи влади) на політичні ініціативи.

✦ **Приклад:** На мету зменшення викидів реагують:

- **Бізнес:** "Ми готові інвестувати в чисті технології, але потрібні податкові пільги"
- **НУО:** "Ми підтримуємо, але цілі мають бути амбітнішими"
- **Місцева влада:** "Нам потрібна фінансова підтримка для модернізації"

Управлінська культура та практики

Що це: Як працюють державні органи, які традиції управління, наскільки ефективна бюрократія.

✦ **Приклад:** Чи є культура прозорості? Чи залучають громадськість до рішень? Чи є міжвідомча координація? Чи використовують сучасні інструменти управління?

⚠ **Проблеми:** Бюрократична інерція, відсутність координації між міністерствами, закритість від громадськості – все це заважає ефективній політиці.

Розробка та прийняття політики: оцінка та консультації

Що це: Процес створення конкретних політичних документів з оцінкою впливу та громадськими обговореннями.

✦ **Процес:**

- **Оцінка впливу** – як політика вплине на економіку, суспільство, довкілля?
- **Консультації** – обговорення з експертами, бізнесом, НУО, громадянами
- **Альтернативи** – розгляд різних варіантів досягнення цілі
- **Прийняття рішення** – затвердження оптимального варіанту

Втілення: використання політичних інструментів

Що це: Практична реалізація політики через конкретні інструменти.

✦ **Інструменти:**

- **Регуляторні** – закони, норми, стандарти, ліміти викидів
- **Економічні** – податки, субсидії, штрафи, торгівля квотами
- **Інформаційні** – кампанії, освіта, маркування товарів
- **Процедурні** – СЕО, дозволи, інспекції, моніторинг

Моніторинг та навчання з досвіду

Що це: Постійне відстеження результатів та вдосконалення політики на основі отриманого досвіду.

✦ **Що робимо:**

- **Збір даних** – вимірювання викидів, якості повітря, води
- **Аналіз ефективності** – чи працює політика? Чи досягаємо цілей?
- **Виявлення проблем** – що пішло не так? Які перешкоди?
- **Коригування** – внесення змін для покращення результатів
- **Навчання** – використання досвіду для майбутніх політик

СИГНАЛИ

Що це: Інформація про проблеми, яка надходить до системи і вимагає реакції.

♦ Типи сигналів:

- **Екологічні дані** – моніторинг показує погіршення якості повітря
- **Наукові дослідження** – нові відкриття про шкідливість певних речовин
- **Громадські протести** – люди вимагають закриття забруднюючого заводу
- **Економічні показники** – збитки від забруднення зростають
- **Міжнародний тиск** – вимоги ЄС дотримуватися стандартів
- **Катастрофи** – екологічна аварія привертає увагу

💡 **Як працює:** Сигнали надходять до політиків та управлінців, змушуючи їх реагувати – створювати нові політики, коригувати існуючі, посилювати контроль.

РЕЗУЛЬТАТИ

Що це: Впроваджені зміни впливають на контекст – на рушійні сили, тиски, стан довкілля.

♦ Як результати впливають на контекст:

- **Покращення стану** – якість повітря покращується
- **Зниження тисків** – зменшуються викиди від заводів
- **Зміна поведінки** – люди більше сортують сміття
- **Економічні ефекти** – розвиток зеленого бізнесу
- **Соціальні зміни** – зростання екологічної свідомості

🔄 **Замкнений цикл:** Результати змінюють контекст → новий контекст створює нові сигнали → нові сигнали вимагають нових політик → нові політики дають нові результати → і так далі!

ЯК ПРАЦЮЄ ВСЯ СИСТЕМА: ПОКРОКОВИЙ ПРОЦЕС

1 КОНТЕКСТ створює СИГНАЛИ: Рушійні сили (глобалізація, зміна клімату) + тиски на довкілля (викиди, забруднення) + погіршення стану → формують сигнали про проблеми

2 СИГНАЛИ запускають ПОЛІТИЧНИЙ ПРОЦЕС: Політики бачать проблему і формулюють стратегічне бачення та зобов'язання ("ми зменшимо викиди на 40%")

3 ВІДПОВІДІ СЕКТОРА: Бізнес, громадськість, місцева влада реагують на політичні ініціативи, висловлюють свою позицію

4 РОЗРОБКА ПОЛІТИКИ: З урахуванням відповідей створюються конкретні політики, проводяться оцінки впливу, консультації

5 ВТІЛЕННЯ: Політика впроваджується через регуляторні, економічні, інформаційні інструменти (закони, податки, кампанії)

6 МОНІТОРИНГ: Постійно відстежуємо результати – чи працює політика? Чи досягаємо цілей? Що потрібно виправити?

7 РЕЗУЛЬТАТИ впливають на КОНТЕКСТ: Успішна політика покращує стан довкілля, знижує тиски, змінює поведінку

ЦИКЛ ПОВТОРЮЄТЬСЯ: Новий контекст → нові сигнали → коригування або нові політики → нові результати → і так постійно!

КЛЮЧОВІ ВИСНОВКИ

1. Це циклічний процес:

Політика не створюється один раз назавжди. Це постійний цикл: проблема → рішення → впровадження → результати → нові проблеми → нові рішення.

2. Все взаємопов'язано:

Кожен елемент впливає на інші. Управлінська культура впливає на якість політики. Відповіді сектора формують остаточний варіант. Моніторинг дозволяє коригувати курс.

3. Сигнали та результати замикають коло:

Сигнали (дані, протести, дослідження) запускають процес. Результати (покращення довкілля) змінюють контекст. Новий контекст створює нові сигнали. Система самооновлюється.

4. Участь багатьох акторів:

Успішна політика вимагає участі всіх: політиків, чиновників, бізнесу, науковців, НУО, громадян. Відповіді сектора та консультації критично важливі.

5. Різноманітні інструменти:

Немає одного "магічного" рішення. Потрібна комбінація регуляторних (закони), економічних (податки), інформаційних (освіта) та процедурних (моніторинг) інструментів.

6. Моніторинг та адаптація:

Найважливіший елемент – постійне відстеження результатів та готовність змінювати політику на основі реального досвіду. "Встановили і забули" не працює.

ГОЛОВНА ІДЕЯ:

Політика – це не статичний документ, а динамічна система, яка постійно реагує на зміни, адаптується, навчається та вдосконалюється. Це живий організм, а не мертва інструкція!

Європейський Зелений Курс (European Green Deal)

Амбітний план ЄС щодо трансформації економіки для досягнення кліматичної нейтральності

 Головна мета
Досягти кліматичної нейтральності Європи до 2050 року.
Скорочення викидів CO₂ на 55% до 2030 року (порівняно з 1990 роком).

Суть зеленого курсу

Це не просто захист природи — це повна трансформація економіки Європи.

**Створення нових робочих місць + Чисте довкілля +
Здорове майбутнє**

Ключові напрямки

Відновлення природи

Збереження та відновлення біорізноманіття

- Захист лісів і водойм
- Створення заповідників
- Повернення зниклих видів

Зелений транспорт

Перехід на екологічні види транспорту

- Електромобілі
- Розвиток залізниць
- Зарядні станції
- Чистий громадський транспорт

Кліматичні цілі

Амбітні плани скорочення викидів

- -55% викидів до 2030 року
- Нові екостандарти
- Карбоновий нейтралітет

Чиста енергія

100% відновлювані джерела енергії

- Сонячна енергія
- Вітрова енергія
- Гідроенергетика
- Відмова від вугілля

Ключові напрямки

Фінансування

Великі інвестиції в зелену економіку

- €1 трильйон на 10 років
- Державні інвестиції
- Приватний капітал

Справедливий перехід

Підтримка людей і регіонів

- Допомога вугільним регіонам
- Перенавчання працівників
- Соціальний захист

Енергоефективні будівлі

Модернізація та утеплення

- Ремонт старих будинків
- Сучасне опалення
- Економія енергії

Від ферми до виделки

Стійке виробництво їжі

- Органічне землеробство
- Менше пестицидів
- Місцеві продукти
- Менше відходів

Циркулярна економіка

Економіка без відходів

- Переробка всіх матеріалів
- Повторне використання
- Ремонт замість викидання
- Нуль відходів

Ключові напрямки

Циркулярна економіка — це економічна модель, в якій продукти, матеріали та ресурси використовуються якомога довше, а після завершення життєвого циклу не викидаються, а повертаються в виробництво для створення нових продуктів.

Основний принцип

Замість лінійної моделі "Взяв → Виробив → Викинув" Використовується циркулярна модель "Взяв → Виробив → Використав → Переробив → Знову виробив"

Ключові характеристики

- 1. Мінімізація відходів** - все, що вироблено, має друге життя
- 2. Максимальне використання ресурсів** - нічого не викидається даремно
- 3. Замкнутий цикл** - матеріали постійно циркулюють в економіці
- 4. Довговічність продуктів** - товари створюються для тривалого використання

Приклади в житті

- **Одяг** - старі речі переробляють на нові тканини
- **Електроніка** - телефони ремонтують замість викидання, а компоненти використовують повторно
- **Упаковка** - багаторазові контейнери замість одноразових
- **Будівництво** - матеріали зі старих будівель використовують у нових
- **Їжа** - органічні відходи перетворюють на компост або біогаз

Принципи напрямку «Циркулярна економіка»

⚡ Основні принципи (3R → 9R)

Базові:

Reduce (Зменшуй) - використовуй менше ресурсів

Reuse (Використовуй повторно) - дай речам друге життя

Recycle (Переробляй) - створи нове зі старого

Розширені:

Refuse (Відмовся від непотрібного)

Rethink (Переосмисли спосіб споживання)

Repair (Ремонтуй)

Refurbish (Оновлюй)

Remanufacture (Перевиробляй)

Repurpose (Використовуй по-новому)

 Чому це важливо?

Збереження природних ресурсів

Зменшення забруднення довкілля

Економія грошей

Створення нових робочих місць

Боротьба зі зміною клімату

Простими словами: циркулярна економіка — це коли ми перестаємо викидати речі на смітник, а натомість їх ремонтуємо, переробляємо і використовуємо знову. Як у природі — нічого не пропадає, все йде в оборот!

Дякую за увагу!

